

7. март 2019.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016 и 103/2018, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на својој седници одржаној 7. марта 2019. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0%.

Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1. приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у, дугорочни тренд и оцењено одступање

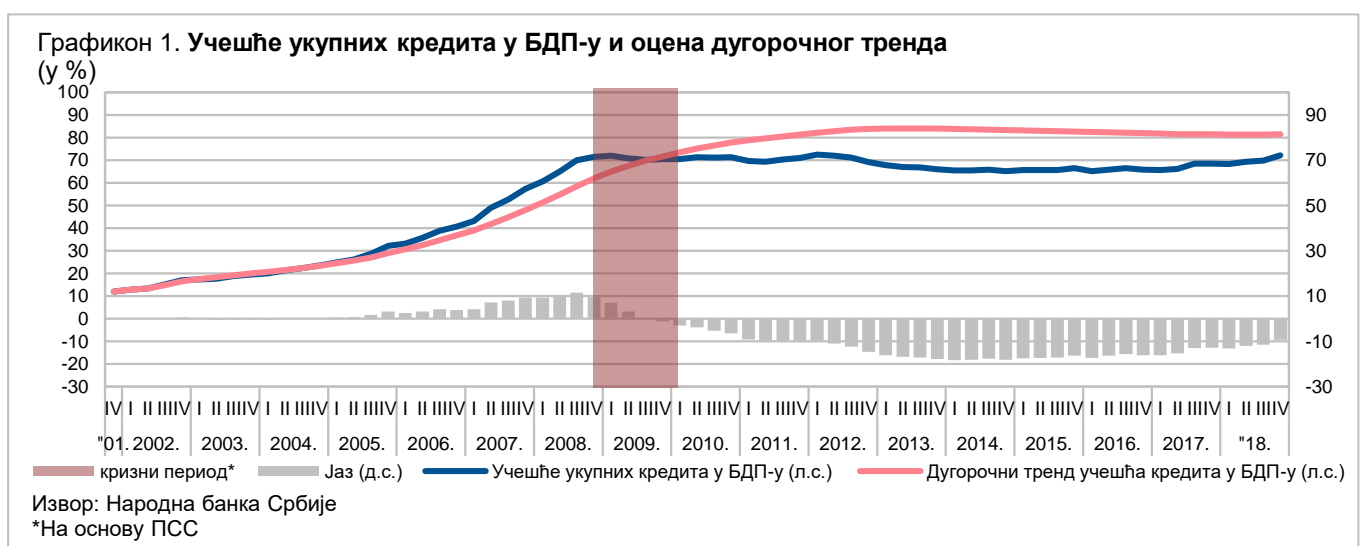
учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда¹. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних вредности. На основу података из децембра 2018. године, учешће укупних кредита у бруто домаћем производу износило је 72,1%², док је оцењена вредност одступања овог учешћа износила –9,4 процентна поена. Оцењено одступање учешћа укупних кредита у бруто домаћем производу има присутан тренд опоравка, али је и даље испод свог дугорочног тренда, што указује на то да је финансијски циклус у фази у којој би увођење стопе контрацикличног заштитног слоја капитала изнад 0% могло бити ограничавајући фактор укупне кредитне активности. Такође, оцењена вредност одступања учешћа кредита у БДП-у налази се испод референтне вредности од 2 процентна поена³ и указује на то да је референтни показатељ за утврђивање стопе ССуВ-а једнак 0%. Ипак, приметно је затварање јаза у појединим сегментима кредита сектора становништва, што указује на присутан ризик у овом сегменту кредитирања и налаже примену циљаних мера којима би се ограничио овај ризик без нежељених последица на укупну кредитну активност. У складу с наведеним, Народна банка Србије је проактивно реагујући на све учесталију појаву ненаменског необезбеђеног кредитирања становништва по неоправдано дугим роковима – проширењем расположивог спектра инструмената и прилагођавањем пруденцијалних захтева за банке на начин да се наведена појава сведе у прихватљиве оквире, у децембру 2018. године усвојила пакет прописа којим се уводе новине у погледу кредитирања становништва. Између осталог, уведен је нови показатељ ризика концентрације, којим се на нивоу сваке банке примарно обухвата затечен портфолио готовинских, потрошачких и осталих кредита (који нису стамбени кредити ни минуси по текућем рачуну) уговорене рочности осам и више од осам година који су одобравани или ће бити одобрени пре почетка примене пакета прописа. Поред тога, прописан је степен кредитне задужености од 60% (*Debt-to-*

¹ Почев од марта 2018. године, основу за обрачун референтног показатеља за утврђивање стопе ССуВ-а представља учешћа кредита недржавном сектору у БДП-у, док је у претходном периоду, основу за обрачун представљало учешће пласмана недржавном сектору у БДП-у, који су поред кредита обухватили и дате депозите, инвестиције, хартије од вредности и остала финансијска средства, потраживања за камату, накнаду и провизију и остале пласмане.

² Републички завод за статистику је извршио ревизију података о БДП-у за 2015. и 2016. годину и прве објављене процене (као збир четири квартала) за 2017. годину. У следећој етапи, ревизија серије уназад до 2005. је извршена до краја 2018. године, а подаци пре 2005. године (почев од 1995) ће бити ревидирани, тј. цела серија комплетирана, током 2019. године – као и у земљама чланицама ЕУ.

³ Видети: *Recommendation of the European Systemic Risk Board of 18 June 2014 on guidance for setting countercyclical buffer rates (ESRB/2014/1), Annex Part II.*

Income DTI) чије прекорачење проузроковано одобравањем било ког кредита физичком лицу након ступања на снагу нових одредаба обавезује банку да потраживања од тог дужника засебно приказује приликом извештавања Народне банке Србије о квалитету своје активе. Такође, утврђено је и да ће банка ако од 1. јануара ове године одобри потрошачки, готовински или други кредит (који није стамбени кредит ни минус по текућем рачуну) и тиме прекорачи степен кредитне задужености од 60%, или је степен кредитне задужености тог дужника пре одобрења таквог кредита био већи од 60%, бити у обавези да умањује свој капитал за целокупан неотплаћени износ главнице потраживања од дужника, све до коначне отплате поменутог кредита. Прописано је и да ако банка у току 2019. године одобри потрошачки кредит (осим потрошачких кредита одобрених за куповину моторних возила), готовински или други кредит (који није стамбени кредит ни минус по текућем рачуну) с роком отплате од осам и више година, биће у обавези да умањује свој капитал за целокупан неотплаћени износ главнице тог потраживања од дужника, све до коначне отплате кредита. У току 2020. године банка ће бити дужна да умањује свој капитал на исти начин ако наведене кредите одобрава са роком отплате од седам и више година, док се почев од 1. јануара 2021. године истоветно решење примењује у случају да банка одобри такав кредит чија је уговорена рочност (рок отплате) шест и више од шест година. Утврђено је и да ако банка почев од 1. јануара 2019. године одобри потрошачки кредит за куповину моторних возила чији је уговорени рок отплате осам и више година, биће у обавези да умањује свој капитал за целокупан неотплаћени износ главнице тог потраживања од дужника, све до коначне отплате кредита.

На опоравак грађевинског сектора упућује и број издатих дозвола новоградње који је на крају 2018. године већи за око 3,5% у односу на крај претходне године.

Просечан *LTV* ратио новоодобрених стамбених кредита и даље је знатно испод регулаторног максимума од 80%⁴ и у четвртном тромесечју 2018. забележена је вредност овог показатеља од 71,01%⁵.

Показатељи спољне неравнотеже

Побољшање домаћих макроекономских услова смањује осетљивост на ризике из окружења. На крају 2018. године дефицит текућег рачуна платног биланса износио је 2,2 млрд евра. Према прелиминарним подацима, нето прилив СДИ у четвртном кварталу износио је 1.184,2 млн евра, чиме је у потпуности био покривен дефицит текућег рачуна. Премашена су очекивања нето прилива страних директних инвестиција у 2018. години, односно достигнут је ниво од 3,2 млрд евра што ће бити и више него довољно да покрије дефицит текућег рачуна. У средњем року, може се очекивати да ће текући дефицит износити око 4-5% БДП-а и да ће приливи СДИ остати више него довољни за његову пуну покривеност.

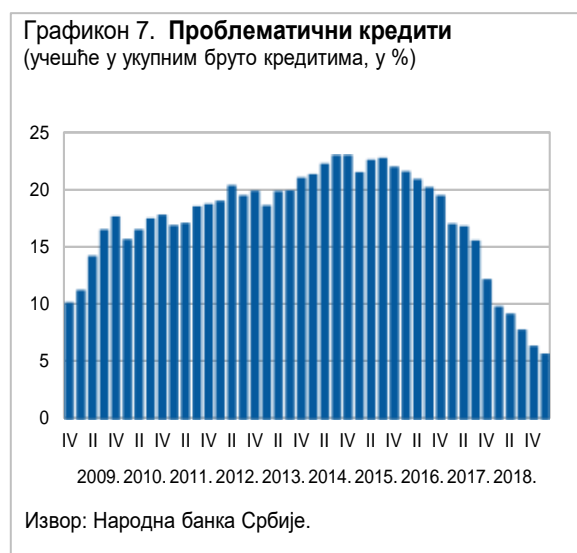

⁴ У складу са Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011 и 114/2017), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности, осим ако се кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица када кредит не може бити већи од 90% вредности непокретности.

⁵ Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодобрене кредите осигуране код те корпорације.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан. Опадајући тренд нивоа проблематичних кредита, уз одсуство концентрације одређених облика aktive у банкарском сектору и задовољавајући степен конкуренције, потврђује стабилност банкарског сектора.

На крају трећег тромесечја 2018. показатељ адекватности капитала је износио 22,8%⁶, што је знатно изнад регулаторног минимума (који од 30. јуна 2017. године износи 8%).

LtD рацио, односно однос кредита и депозита, на крају четвртог тромесечја 2018. задржао се на нивоу нижем од 1, односно износио је 0,84, што указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора наставило је опадајући тренд током 2018. године и на крају 2018. године нашло се на нивоу од 5,7%, што је испод преткризног нивоа, и представља најнижи ниво од када се прати овај показатељ квалитета aktive банака. Смањење учешћа проблематичних кредита је великим делом резултат активности спроведених у складу са Стратегијом за решавање проблематичних кредита и акционим плановима Владе и НБС за спровођење ове стратегије.

⁶ Последњи доступан податак.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да идентификује периоде повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У периоду од краја 2017. до краја 2018. године, ПСС указује на период ниског ризика, са ниском и стабилном системском компонентом.

У току четвртог тромесечја 2018. кретања на девизном тржишту нису значајно утицала на ниво ПСС-а. Такође, постигнути резултати и домаћи макроекономски показатељи указују на низак ниво финансијског стреса који произилази из јавних финансија. Просечна вредност ЕМВИ за Србију је у четвртом тромесечју 2018. била виша за 19 б.п. у односу на исти период претходне године услед пораста протекционизма у међународној трговини, који се одразио и на раст волатилности на међународним финансијским тржиштима. И поред пораста премије ризика Србије током Т4 она је на крају 2018. године била међу најнижима у региону.

Ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, адекватан ниво обавезне резерве и ниске каматне стопе на евро тржишту новца обележили су 2018. годину и повољно утицали на домаће тржиште

новца, те стога оно не представља извор ризика системског стреса у финансијском систему Републике Србије. Кретања на тржишту капитала током четвртог тромесечја 2018. године нису у значајној мери утицала на ниво системског стреса у финансијском систему Републике Србије, са изузетком децембра услед повећаног промета.

Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије резултирало је побољшањем релевантних показатеља банкарског сектора и у 2018. години, што је створило и додатну отпорност финансијског система на потенцијалне шокове. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова банкарског сектора, које Народна банка Србије спроводи у тромесечној динамици, потврђују да је банкарски сектор Републике Србије адекватно капитализован и високо ликвидан.

Такође, у децембру 2018. рејтинг агенција *Standard & Poor's* поправила је изгледе за повећање кредитног рејтинга Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страниј валути са „стабилних“ на „позитивне“ и потврдила кредитни рејтинг Србије на нивоу ВВ. Према наводима агенције *Standard & Poor's*, одлука о поправљању изгледа за повећање кредитног рејтинга Србије донета је на основу снажног привредног раста и резултата монетарне политике у погледу очувања ценовне и финансијске стабилности.

Ниски инфлаторни притисци, успешно спроведена фискална консолидација и наставак структурних реформи, већи прилив СДИ, опрезна реласкација монетарне политике уз стабилан банкарски систем позитивно доприносе јачању отпорности на ризике домаћег финансијског система, а самим тим и макроекономској стабилности земље.